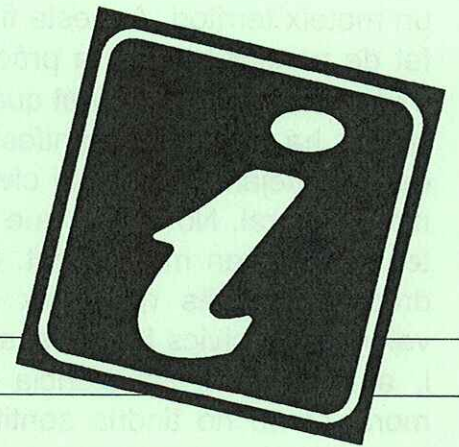

FUNDACIÓ JAUME BOFILL

PUNT A LA

Març

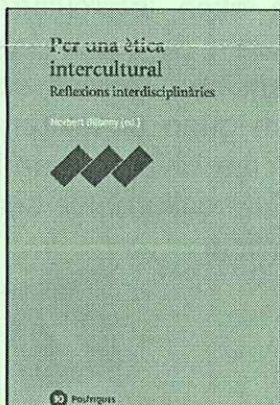
núm. 101

2002

PER UNA ÈTICA INTERCULTURAL. Reflexions interdisciplinàries Editorial Mediterrània, Abril 2002

La ciutadania democràtica exigeix ja, a les nostres societats pluriculturals, uns mínims comuns morals que donin la base de la convivència. Aquest llibre és el primer a tractar, en el nostre entorn acadèmic i cultural, de la necessitat d'impulsar una *ètica intercultural*. Vol anar més enllà dels acostumats elogis de la "diversitat" cultural i del "diàleg" entre cultures, per mirar de trobar els elements teòrics bàsics de la *interculturalitat* i les seves possibilitats pràctiques pel que fa a la convivència humana.

El llibre recull els treballs presentats a les Primeres Jornades d'Ètica Intercultural celebrades el 2001 a Barcelona i organitzades per l'Observatori d'Ètica Intercultural del Parc Científic de Barcelona.

ELS AUTORS

NORBERT BILBENY (ed.), filòsof i director de l'Observatori d'Ètica Intercultural; MARIA-JESUS BUXÓ, catedràtica d'antropologia de la UB; GEMMA CELIGUETA i NÚRIA ESTRACH, investigadores de l'Observatori d'Ètica Intercultural; CARME FAURIA, antropòloga i directora del Museu Etnològic de Barcelona; FRANCISCO FERNÁNDEZ BUEY, catedràtic de filosofia moral i política de la UPF; ALBERT FLORENSA, professor d'ètica de la URL; MÓNICA GÓMEZ, llicenciada en filosofia per la Universidad Nuevo Mundo (Mèxic); AGUSTÍN GONZÁLEZ, catedràtic d'antropologia filosòfica de la UB; AGUSTÍ NICOLAU, director d'Intercultura; LEÓN OLIVÉ, catedràtic de filosofia de la UNAM (Mèxic); MARIA-ÀNGELS ROQUE, cap d'estudis de l'Institut Català de la Mediterrània; JOAN TORT, professor de geografia de la UB; EDUARD VALLORY, llicenciat en filosofia per la UB i en periodisme per la UPF.

La globalització suposa un conjunt de processos accelerats d'ordre econòmic, tecnològic, informacional i social. És un fet que aquests processos representen, per un costat, l'expansió de les interdependències de tot gènere arreu del planeta. Però també, d'altra banda, un increment de la consciència dels problemes globals. Entre aquests problemes destaquem el creixent desequilibri econòmic mundial, la degradació del medi ambient i els comportaments caracteritzats pel racisme i la manca d'acceptació de la

diversitat cultural en un mateix espai de convivència.

Un govern global té com a objectiu establir i garantir un ordenament internacional de pau. Amb aquesta finalitat es fa evident la necessitat de pensar i tractar d'aplicar un *projecte de ciutadania internacional*, donades les limitacions, a propòsit de la globalització, de la democràcia de límits nacionals. Paral·lelament, una responsabilitat global té com a objectiu proposar i sostenir un mínim moral comú entre els pobles i, més particularment, entre les cultures que comparteixen

un mateix territori. Aquesta finalitat exigeix el fet de pensar i dur a la pràctica un *projecte d'ètica intercultural*, donat que la globalització també ha posat de manifest les limitacions dels plantejaments ètics i cívics de contingut monocultural. No cal dir que tots dos projectes s'impliquen mútuament. Una societat de drets compartits requereix una cultura de valors ètico-cívics també sostinguts en comú i, a la vegada, l'existència d'aquest mínim moral comú no tindria sentit sense la seva traducció ciutadana en termes pràctics.

Tot i que no hi ha cap altra via cap a una ètica intercultural que la d'una ètica racional, els arguments racionals, tot i ser els prioritaris, tenen de fet un paper compartit en el judici moral i un poder més aviat feble en la motivació moral. D'acord amb això, qualsevol cultura moral necessita la raó i la consciència per aprendre i explicar les seves pautes, però també necessita la percepció i l'experiència subjectiva, per interpretar i

transmetre, a la fi, aquestes pautes. Així, afortunadament, de cara a una ètica intercultural, tenim una ment intel·lectual que fa possible el coneixement de les diferències culturals i la seva entrada en diàleg. Però també tenim la ment emocional, que ens permet apreciar aquestes diferències i poder tenir la voluntat de dialogar.

L'ètica, a diferència de la majoria d'altres sistemes de pautes socials, no és mai fonamentalment "funcional" o merament adaptativa. Les seves lleis i principis no són "funcions" de cap òrgan natural o social, sinó que elles mateixes són constitutives d'un òrgan especial en la naturalesa que anomenem "ésser humà". Així, una ètica intercultural també està lligada a la qüestió de quina classe d'éssers humans volem ser. Només comencem a saber qui som quan un estrany ens pregunta: "Qui ets?". La diversitat enriqueix la identitat i l'ètica intercultural les serveix totes dues i se'n beneficia.

ÍNDEX

NOTA PRELIMINAR

PRÒLEG: A LA RECERCA D'UNA ÈTICA INTERCULTURAL, NORBERT BILBENY

LA POSSIBILITAT D'UN DIÀLEG ENTRE CULTURES, NORBERT BILBENY

IDENTITAT I IDENTITATS, AGUSTÍN GONZÁLEZ

SOCIETAT, CULTURA I CULTURES, CARME FAURIA

LES CLASSIFICACIONS IDENTITÀRIES: REFLEXIONS LLUNYANES PER A UNA REALITAT PROPERA, GEMMA CELIGUETA

LA TROBADA ENTRE CULTURES. UNA PERSPECTIVA ÈTICO-POLÍTICA, FRANCISCO FERNÁNDEZ BUEY
FRONTERES ENDINS, FRONTERES ENFORA. EL REpte DE PENSAR LA COMPLEXITAT, JOAN TORT
PLURALITAT I GLOBALITZACIÓ, LEÓN OLIVÉ

L'ÚS PERVERS DEL MULTICULTURALISME, NÚRIA ESTRACH

GLOBALITZACIÓ: GOVERNABILITAT PER A LA CONVIVÈNCIA, EDUARD VALLORY

DELS INDIVIDUS A L'ÈTICA INTERCULTURAL, MÓNICA GÓMEZ

MEDI TÈCNIC I ÈTICA INTERCULTURAL, ALBERT FLORENSA

ÉS POSSIBLE UNA ÈTICA INTERCULTURAL? ELS DRETS HUMANS I EL PLURALISME CULTURAL, AGUSTÍ NICOLAU

CONTRA EL DETERMINISME CULTURAL, MARIA-ÀNGELS ROQUE

VERNISSAGE INTERCULTURAL, MARIA-JESÚS BUXÓ

FAL·LÀCIES QUE CAL EVITAR EN L'ÈTICA INTERCULTURAL, NORBERT BILBENY

EPÍLEG: RAÓ I RAONS EN L'ÈTICA INTERCULTURAL, NÚRIA ESTRACH

BIBLIOGRAFIA

"Punt a la i" és un full de periodicitat mensual que informa sobre recerques ja acabades que han estat promogudes per la Fundació. Si el requadre és en blanc vol dir que la recerca no ha estat publicada i que, per tant, només es pot consultar a l'arxiu de la Fundació (de dilluns a divendres, de 8,30 a 17,30 hores).

FUNDACIÓ JAUME BOFILL

PUNT A LA

Abril

núm. 102

2002

SER ANDALÚS A CATALUNYA: UN REPTE PER A LA CONSTRUCCIÓ DE LA NACIONALITAT CATALANA (original en anglès).

Tesi de doctorat

Des de mitjans de la dècada dels 80 Catalunya ha viscut un fort impuls de les formes culturals d'origen andalús, les quals han guanyat reconeixement en els mitjans de comunicació i en el món de la política. La tesi que presentem examina els significats d'aquestes formes culturals en el context de la construcció de la nació catalana. Ens submergeix en qüestions de classe social, etnicitat, agència i polítiques d'identitat, i ens obliga a repensar com les idees de nació i d'integració coexisteixen amb estructures de distribució del poder. El *boom* andalús es converteix així en una estratègia metodològica per mostrar com les diferències socials poden convertir-se en un repte important en la construcció de les identitats nacionals.

L'AUTORA

ADELA ROS, doctora en sociologia i professora de la Universitat Oberta de Catalunya.

Aquest treball és el resultat de dos anys (1995-1996) d'observació i anàlisi d'una comunitat de persones que participaven directament en les associacions i festes andaluses a *Tres Barris* (nom que en la recerca es dona a una zona de 80.000 habitants del cinturó metropolità de Barcelona). Aquest context, amb les seves particularitats, és representatiu de molts barris i zones de Catalunya creats arran de la immigració de les dècades dels 50 i 60.

El fet que a Catalunya no hagi emergit cap conflicte important i que alguns patrons de la cultura i la identitat catalanes –la llengua la més rellevant– hagin estat adoptats per molts catalans independentment del seu lloc de naixement, ha portat a qualificar el cas de Catalunya com un bon exemple d'integració de dues comunitats en “un sol poble”.

Molts consideren aquesta situació com un exemple d'un procés positiu d'aculturació i de suport de la població d'origen immigrant al model polític i cultural de Catalunya. Com explicar, en aquest context, la intensitat (participativa, social i política) que les festes i associacions andaluses han aconseguit al llarg dels darrers quinze anys? Per què algunes persones han trobat un sentit en la paraula “andalús”? Estan emergint uns nous models per a algunes persones que no han trobat una manera fàcil de “ser catalans”? I què té a veure tot això amb l'actual preocupació d'alguns sectors de la societat catalana de l'existència d'un sostre al procés de “catalanització”?

El món andalús ens ajuda a entendre alguns problemes de la societat catalana. D'una banda, existeix un factor reactiu davant d'una identitat, la catalana, que no

sempre es percep com a possible o necessària. De l'altra, i més important encara, a través d'aquest món podem veure com les desigualtats socials i els desequilibris territorials estan creant problemes importants en la construcció de Catalunya. Aquest treball intenta demostrar que les desigualtats en la distribució del poder tenen una influència clara en la construcció d'una identitat nacional catalana. En primer lloc, perquè les diferències en l'organització social de la vida quotidiana constitueixen noves fonts d'identificació i cultura. En segon lloc, perquè les categories d'identitat nacional passen a convertir-se molt fàcilment en categories de classe social. I, finalment, perquè en alguns casos les relacions de dominació es mantenen gràcies a l'existència de complexes fronteres entre "nosaltres" i "els altres" que convé mantenir i reproduir, i que generen conflictes i tensions profundes en els individus.

Després dels dos primers capítols de caire més contextual, s'analitza l'impacte de les formes de modernització i urbanització en l'organització d'entitats i moviments de tipus ètnic. En el context que hem anomenat *Tres Barris*, l'etnicitat es converteix en un excel·lent factor per a la mobilització de recursos de solidaritat i esbarjo. Les formes culturals públiques andaluses s'han ajustat molt bé a les condicions i possibilitats de la classe treballadora urbana.

A continuació s'analitza com la intersecció entre immigració, nacionalisme i classe produeix molts dilemes d'identitat no resolts d'una part de la població jove treballadora. Alguns dels dilemes identitaris més importants que s'hi tracten són la qüestió de la identitat dual Catalunya-Espanya i les relacions entre llengua i identitat. Les pràctiques lingüístiques es converteixen en una font d'informació central per comprendre aspectes de consciència i d'identitat.

El capítol que segueix aborda la qüestió del significat que "ser andalús a Catalunya" té per a les persones d'àrees treballadores i immigrants que participen en la celebració de festes andaluses a Catalunya, i per a qui aquestes festes són el producte d'un present i no pas d'un passat que es vulgui recrear. "Ser andalús" es converteix en una forma alternativa de "ser", i també de "ser català" en el context de la Catalunya actual. L'etnicitat s'entén aquí com un procés dinàmic que serveix per fer propostes originals.

Per últim veiem la gran complicació que hi ha en la interconnexió entre polítics i etnicitat. La celebració de les festes andaluses no es podria entendre sense tenir en compte la influència del món de la política en les qüestions ètniques. En el món de la política catalana, les festes andaluses juguen un paper actiu que no sempre es reconeix públicament.

ÍNDEX

- I. Introducció
- II. Immigració i cultura a Catalunya
- III. Les formes culturals andaluses
- IV. Dilemes d'identitat
- V. 'Ser andalús': una manera d'interpretar la vida
- VI. La política d'Andalusia
- VII. Conclusions
- Apèndix
- Referències

"Punt a la i" és un full de periodicitat mensual que informa sobre recerques ja acabades que han estat promogudes per la Fundació. Si el requadre és en blanc vol dir que la recerca no ha estat publicada i que, per tant, només es pot consultar a l'arxiu de la Fundació (de dilluns a divendres, de 8,30 a 17,30 hores).

Punt a la i

Núm. 103 / Juny 2002

Guia de participació ciutadana Josep Martí Masferrer. CONFAVC

Aquesta guia, d'una banda pretén facilitar algunes eines per a la participació a totes aquelles persones que hi estan interessades. Per altra banda, i per damunt d'aquesta finalitat, amb aquesta guia s'intenta posar sobre la taula alguns elements de reflexió perquè les organitzacions socials —especialment les associacions veïnals—, la ciutadania i els ajuntaments puguin discutir fórmules per avançar en la millora de la qualitat de vida de la ciutadania i en la millora de la democràcia en la societat. A més, l'annex conté un model de Reglament de Participació, concretament el de Badalona, que ha estat modificat recentment.

ÍNDIX: La participació ciutadana en l'àmbit local: concepte figures i pràctiques. Per què la participació. On es participa. Requisits imprescindibles per a la participació. Què implica la participació. Les coses que s'han de complir. Des d'on es participa. Com es regula. Alguns nivells de participació. Algunes notes sobre els agents principals de la participació. Formes de participació. Alguns obstacles que cal remoure per millorar la participació ciutadana en el municipi. Alguns indicadors de participació interna. Annex: Normes reguladores de la participació ciutadana de l'Ajuntament de Badalona. ■

El procés d'escolarització d'alumnat fill de famílies immigrades d'origen africà a les comarques de Girona

Grup de Recerca en Atenció a la Diversitat del Dept. de Pedagogia de la UdG i Associació GRAMC

Es tracta de la segona fase d'una altra recerca dels mateixos autors titulada *L'èxit i el fracàs escolar dels alumnes fills d'immigrants africans escolaritzats a les comarques de Girona* i que va proporcionar informació de caire descriptiu i quantitatiu pel que fa als resultats acadèmics de l'alumnat d'origen africà escolaritzat a les comarques gironines.

En aquesta segona fase, la recerca aprofundeix en els resultats de l'anterior, tot identificant els factors que contribueixen a la configuració de determinades trajectòries escolars d'aquest alumnat i proporcionant orientacions per a la pràctica educativa destinada a la millora dels processos d'escolarització de l'alumnat d'origen africà.

ÍNDIX: Presentació. 1. Objectius i metodologia de la investigació. 2. Informes individuals. 4. Opinió del professorat en relació a l'educació intercultural, l'atenció a la diversitat i l'alumnat d'origen immigrant. 5. Conclusions i propostes. ■

La participació dels joves gitans. Una perspectiva antropològica

Koen Peeters Grietens

Aquest treball vol contribuir al procés d'inclusió i participació, des d'una perspectiva multicultural, de la joventut gitana de Barcelona i la seva àrea metropolitana. Investiga les claus de la participació, o la seva absència, dels joves gitans en programes dissenyats especialment per a ells.

Parteix de la revisió del concepte de participació, del seu contingut i de la seva adaptació a un context multicultural. I estudia els joves gitans tenint en compte tant la seva condició de joves com la de gitans, per la qual cosa reflexiona sobre la participació a nivells diferents. Fa una anàlisi comparativa de situacions, experiències i projectes similars en altres cultures i països, a partir de la recollida de dades entre els mateixos joves gitans en associacions, al culte, en espais d'oci, al barri, etc. i entre el col·lectiu que treballa amb ells i que incideix en el disseny de polítiques i la seva aplicació.

El treball conclou que s'exclou de la participació aquest col·lectiu en

tant que jove i en tant que gitano, i que hi ha una contradicció entre l'exclusió d'aquest col·lectiu de les estructures de poder i l'expectativa que participin als programes que es creen per a ells des de l'exterior del grup.

ÍNDIX: Introducció. 1. La participació com a dret. 2. L'edat com a criteri d'organització social. 3. La participació dels joves gitanos. Conclusió. Bibliografia. ■

El moviment social contra el Pla Hidrològic Nacional i el transvasament de l'Ebre

Associació Catalana de Sociologia. Josep Pont Vidal (dir.), Encarna Herrera, Vanessa Maxé i Esther Mena

Aquest estudi analitza l'aparició del moviment social a les terres de l'Ebre contrari al transvasament i al Pla Hidrològic Nacional.

S'ha elaborat a partir d'una metodologia d'observació participant i d'entrevistes en profunditat a integrants i dirigents de les plataformes que configuren aquest moviment. El treball posa en evidència l'existència d'un malestar profund i una frustració latent entre els habitants de les terres de l'Ebre perquè perceben una marginació social i econòmica de la zona. Aquesta percepció s'apunta com la causa principal de l'aparició i l'èxit de mobilització d'aquest moviment.

L'estudi també analitza les formes organitzatives d'aquest moviment i la funció dels mitjans de comunicació en el conflicte.

ÍNDIX: 1. Introducció: l'aparició del moviment social. 2. El Moviment contra el transvasament de l'Ebre i el Pla Hidrològic Nacional. 3. Població i estructura socioeconòmica de les terres de l'Ebre. 4. Marc teòric. 5. Fases del desenvolupament d'un moviment social. 6. Hipòtesis. 7. Metodologia d'anàlisi. 8. Convergència de diferents moviments socials. 9. Els actors: la reacció enfront de la política governamental. 10. Moviment social d'oposició. 11. Les elits del moviment. 12. Conclusions. ■

La campanya de l'aigua. 10 anys de mobilització ciutadana

ARCS (Anàlisi i Recerca en Ciències Socials)

La recerca respon a un acord de col·laboració entre la CONFAV i la Fundació Jaume Bofill per recollir els elements explicatius d'una de les mobilitzacions més rellevants que el moviment veïnal de l'àrea metropolitana de Barcelona ha protagonitzat en els darrers deu anys: l'anomenada "guerra de l'aigua", a conseqüència de l'increment del preu en el rebut de l'aigua.

Describeix i analitza amb detall el procés d'aquest conflicte de més de deu anys de durada que recentment (l'any 2002) s'ha resolt amb un acord entre les administracions implicades, les empreses de subministrament i el moviment veïnal.

Entre les conclusions de l'estudi destaca el revulsiu que aquesta mobilització ha representat per al moviment veïnal tant des del vessant sociopolític com en clau organitzativa interna. També es posen en evidència les mancances del nostre sistema democràtic i les dificultats que es

donen per consolidar un espai de relació i acord entre demandes ciutadanes i institucions públiques.

ÍNDIX: 1. Introducció. 2. Metodologia. 3. El consum d'aigua i la gestió de residus en el context metropolità. 4. Els actors i les causes del conflicte. 5. El desenvolupament de la Campanya 1991-2001. 6. Repercussions i valoracions. ■

Anuari de la immigració a Catalunya, 2001

GESDI i Fundació CIREM. Eliseo Aja i Oriol Homs (directors)

Estudi del seguiment de l'evolució de la immigració a Catalunya durant el 2001. En la primera part, des de l'enfocament jurídic es fa especial atenció a les incidències i contradiccions legislatives de les lleis orgàniques 4/2000 i 8/2000.

En la segona part, des de l'enfocament sociològic s'analitza l'evolució de la població immigrant a Catalunya fent especial atenció a l'àmbit laboral i als camps educatiu i sanitari. Aquesta segona part també recull una monografia amb dues experiències de treball intercultural en els contextos educatius formal i no formal.

ÍNDIX: Presentació. **Part jurídica.** 1. Valoració general de l'any 2000. 2. Estudi monogràfic: El Reglament d'estrangeria. 3. Principals problemes i polítiques públiques. Annex: Cronologia de fets i disposicions normatives. **Part sociològica.** 1. Anàlisi de dades sobre la immigració a Catalunya. 2. Estudi monogràfic: experiències de treball intercultural en contextos educatius: el CEIP Pere Vila i el Projecte Calidoscopi.

Publicat per la Fundació Jaume Bofill. Juny de 2002. ■

FUNDACIÓ
Fundació
JAUME
Jaume
BOFILL
Bofill

El *Punt a la i* és un full que informa de les recerques que han estat promogudes per la Fundació Jaume Bofill. Totes les que s'hi inclouen es poden consultar a la nostra biblioteca dins dels horaris d'atenció al públic. En aquest full també s'indiquen tots aquells treballs dels quals se'n preveu la publicació.

Punt a la i

Núm. 104 / Setembre 2002

Organitzacions, campanyes i moviments d'oposició al deute extern

Esther Vivas

Durant els anys 90, el moviment de crítica a l'endeutament extern dels països del Sud ha aparegut amb força a l'escena pública catalana, estatal i internacional, creant debat social i polític entorn de la necessitat de cancel·lar (totalment o parcialment) el deute extern dels països més empobrits. L'objectiu de l'estudi és presentar i caracteritzar els principals actors col·lectius que a Catalunya, a l'Estat espanyol i a nivell internacional han denunciat la problemàtica de l'endeutament. Identifica tres actors a Catalunya i a l'Estat: la Campanya "Deute Extern, Deute Etern?", Intermón Oxfam i la Xarxa Ciutadana per l'Abolició del Deute Extern, i en planteja l'anàlisi de forma cronològica. En l'àmbit internacional, s'identifiquen dues importants coalicions que aglutinen col·lectius de diferents països: Jubileu 2000 i Jubileu Sud. També s'analitzen els actors fins a les importants mobilitzacions contra el G8 a Gènova (juliol del 2001) que van suposar la fi de moltes campanyes estatals i un replantejament d'objectius de futur.

El treball es basa en l'anàlisi de material documental elaborat

pels mateixos actors involucrats en el tema, fonts diverses (manifestos, dossiers, llibres, webs) i entrevistes a participants actius en aquests col·lectius.

ÍNDEX: Introducció. Campanya "Deute Extern, Deute Etern?". Intermón Oxfam. Xarxa Ciutadana per l'Abolició del Deute Extern. Jubileu 2000. Jubileu Sud. Conclusions. Bibliografia. Annexos. ■

Anàlisi de la convivència a la comunitat educativa de l'Hospitalet de Llobregat EdAS, Espai d'Anàlisi Social

L'informe parteix de la preocupació pel deteriorament del clima de convivència entre l'alumnat de secundària, reflectit en moltes ocasions pels mitjans de comunicació. Analitza la realitat d'una comunitat educativa concreta, la de l'Hospitalet de Llobregat, des de la perspectiva dels responsables dels centres i de l'alumnat, i basa els seus resultats en entrevistes als responsables de 25 centres i en les respostes a un qüestionari administrat a 380 alumnes de 12 a 16 anys.

La recerca destaca que l'afebliment general dels valors de respecte i tolerància vers la diferència, juntament amb l'existència de prejudicis, són factors que afecten negativament la convivència a les aules. Malgrat això, es comprova que les relacions interculturals a l'aula i la formació en

valors de respecte i tolerància faciliten el contacte i el coneixement del "diferent", permeten esvair els prejudicis inicials i acceleren el ritme d'acceptació, cosa que millora la convivència a les aules.

Es destaca també la manca de sintonia entre els valors que transmet l'escola i els que transmet la família, i es recomanen actuacions per millorar la concordança entre ambdues.

ÍNDEX: Introducció. Anàlisi de dades. 1. Característiques bàsiques de la població. 2. La convivència a les escoles: comportaments i actituds dels alumnes a les aules. 3. Actitud davant de la immigració. 4. Les relacions interculturals a l'escola. 5. Resum i conclusions. 6. Propostes d'actuació. Annex metodològic. Bibliografia. ■

De la contrareforma de la formació professional de l'LGE a la contrareforma de la LOGSE. Itineraris i cicles d'FP després de l'ensenyament secundari comprensiu. Tesi de doctorat Rafael Merino Pareja

La tesi se centra en la hipòtesi que la contrareforma de l'FP que va tenir lloc amb l'LGE es pot tornar reproduir amb la LOGSE. És a dir, que a partir d'un plantejament de cicles de formació professional després de cada etapa educativa, les pressions dels agents socials i la dinàmica del sistema educatiu fan que s'acabin estruc-

turant dues vies, l'acadèmica i "noble", i la professional.

Per contrastar aquesta hipòtesi s'han analitzat els fluxos educatius amb l'LGE i amb la LOGSE a partir de les dades de matrícula del Departament d'Ensenyament per a tot Catalunya, des del curs 1989-90 fins al curs 2000-01 i a partir de les dades de tres instituts d'ESO que havien estat d'FP amb l'LGE (buidatge d'expedients de la matrícula 1990-91 i enquesta a l'alumnat matriculat el curs 2001-02). També s'han utilitzat tècniques qualitatives, entrevistes i grups de discussió amb professorat i alumnat d'aquests tres centres.

Els resultats apunten una pressió considerable per part de l'alumnat perquè hi hagi una connexió del CFGM al CFGS, i perquè es diversifiquin els itineraris a l'ESO, sobretot, entre l'alumnat amb un bon rendiment acadèmic.

En aquest sentit, l'accés a FP ve determinat per l'anticipació o la sanció del fracàs en la via acadèmica. Això fa que el nombre d'alumnes als CFGM amb el batxillerat suspès sigui important (entre un 25 i un 30%) i que també ho sigui el nombre d'alumnes que opten per un CFGS perquè no obtenen la nota de tall necessària per estudiar la carrera universitària que volen o perquè ni es plantegen anar a la universitat (pràcticament la meitat dels alumnes de batxillerat dels centres estudiats).

ÍNDEX: Introducció. 1. La formació professional reglada segregada o integrada: claus teòriques. 2. La formació professional reglada a Espanya: dels itineraris als cicles. 3. Hipòtesis de treball: present i futur de la formació professional a Catalunya. 4. Estratègies metodològiques i disseny de tècniques de recerca. 5. Els fluxos educatius. 6. Els itineraris professionals. 7. Els discursos i les estratègies de l'alumnat. 8. Els

discursos i les estratègies del professorat. 9. L'acció de l'Administració educativa vista des de l'alumnat i el professorat. 10. El reconeixement de la formació en el teixit productiu. 11. Balanç de les hipòtesis i conclusions. Bibliografia. Annexos. ■

Projecte EduCom. Educació en Comunicació als Països Catalans

Francesc-Josep Deó (coord.)

El Projecte EduCom és un estudi que descriu el marc socioeducatiu de l'Educació en Comunicació (premsa, ràdio i televisió). Analitza com es pot desenvolupar i potenciar l'Educació en Comunicació en els currículums d'educació primària i d'ESO proposant línies d'actuació i fent propostes pedagògiques per desenvolupar-la. També aporta elements de reflexió per al professorat sobre la necessitat d'implementar l'Educació en Comunicació en els continguts curriculars obligatoris.

Al mateix temps recull què s'està fent en el camp d'Educació en Comunicació i dona a conèixer les experiències de referència més innovadores (aquest apartat inclou 14 experiències seleccionades entre més de 190).

El treball mostra les grans possibilitats didàctiques que ens ofereix l'Educació en Comunicació, destacant que la seva implementació potencia l'anàlisi i la crítica quan treballem els continguts comprensius; i un model educatiu participatiu, actiu i grupal quan treballem els aspectes expressius (producció audiovisual).

ÍNDEX: Pròleg. **Catalunya:** Marc socieducatiu. Premsa. Ràdio. Televisió. **País Valencià:** Marc socieducatiu. Ràdio. Comunicació audiovisual. **Illes Balears:** Marc socieducatiu. Ràdio. Comunicació audiovisual. Reflexions i propostes. Educació en Comunicació. Material didàctic. Bibliografia. ■

Els tres eixos de la identitat, classe, gènere i ètnia, en els espais socials juvenils

Xavier Bonal (dir.), Miquel Àngel Alegre, Isaac Gonzàlez, Diego Herrera, Marta Rovira, Enric Saurí

Estudi etnogràfic sobre la interacció entre les interpretacions de les posicions escolars en l'ensenyament obligatori dels adolescents i la seva construcció identitària en els àmbits de l'escola, la família i el lleure.

A partir d'entrevistes a joves adolescents escolaritzats a segon cicle de l'ESO, les seves famílies i el professorat, l'estudi reflecteix la diversitat d'interpretacions i de formes de viure l'escolarització obligatòria. Lluny d'interpretacions uniformes i lineals sobre l'èxit o el fracàs escolar, el text mostra les múltiples situacions que es deriven de la combinació de posicions socials (a partir dels eixos de classe, gènere i ètnia) i d'experiències en els espais centrals de la vida dels adolescents: l'escola, la família i el lleure.

Les conclusions de l'estudi emfasitzen la importància de considerar les posicions i els moviments en les fronteres dels espais socials com a eines imprescindibles per interpretar les posicions escolars dels adolescents i per planificar possibles estratègies d'intervenció educativa.

ÍNDEX: 1. Introducció. La configuració de les identitats adolescents entre els espais socials de l'escola, la família i el lleure. 2. Posicions i espais socials: una proposta metodològica. 3. Quatre maneres d'estar a l'escola. 4. L'espai escolar a través del discurs del professorat. 5. Geografies dels espais: distàncies i proximitats. 6. La incorporació dels espais i la gestió dels conflictes normatius. 7. Implicacions de posició en les disposicions educatives: classe, gènere i ètnia. 8. Conclusions: La morfologia de l'èxit i el fracàs escolar adolescent. Coda: Què fer el proper dilluns. Apèndix. Bibliografia. ■

FUNDACIÓ
Fundació
JAUME
Jaume
BOFILL
Bofill

El **Punt a la i** és un full que informa de les recerques que han estat promogudes per la Fundació Jaume Bofill. Totes les que s'hi inclouen es poden consultar a la nostra biblioteca dins dels horaris d'atenció al públic. En aquest full també s'indiquen tots aquells treballs dels quals se'n preveu la publicació.

Punt a la i

Núm. 105 / Desembre 2002

La Renda Bàsica a Catalunya

José Iglesias Fernández
Publicat per Editorial Mediterrània i la Fundació Jaume Bofill

La Renda Bàsica és una prestació social que consisteix, essencialment, en que cada ciutadà percebi una quantitat periòdica de diners per cobrir les seves necessitats materials sense cap contrapartida; l'únic requisit necessari és el de ser ciutadà. Es tracta d'una nova prestació social que ja està implantada en algunes societats, i que és objecte de debat a molts països europeus. Aquest treball avalua, de manera exhaustiva i rigorosa, la viabilitat i les conseqüències que tindria l'aplicació de la Renda Bàsica a Catalunya en base, entre altres, a les dades fiscals i econòmiques que ofereixen les administracions públiques catalana i espanyola. Té per objectiu contribuir al debat amb el convenciment que la reflexió col·lectiva farà possible la progressiva implantació de la Renda Bàsica; una implantació que, malgrat no ser la panacea que resoldria els mals de la nostra societat, podria ser viable i representaria un guany substancial pel que fa a la qualitat de vida dels seus membres.

ÍNDEX: Presentació. Agraïments. Introducció. 1. Concepte i models de Renda Bàsica. 2. Fonaments ètics de la Renda Bàsica. 3. Viabilitat econòmica i financera de la Renda Bàsica. 4. Vers un nou sistema de relacions laborals. 5. Vers un nou

sistema de Protecció Social. 6. L'impacte macroeconòmic de la Renda Bàsica. 7. A tall de recopilació. Annex 1. Estadístiques bàsiques. Annex 2. Els col·lectius prioritaris de la Renda Bàsica. Annex 3. Justificació dels ingressos fiscals i la despesa pública en la Renda Bàsica. Bibliografia. ■

La desigualtat salarial a Catalunya. 1995-2000

Josep González, Pere Mir i Àngel Gil
Publicat per Editorial Mediterrània i la Fundació Jaume Bofill

L'anàlisi de la informació salarial i dels trets sociolaborals d'una àmplia mostra d'individus, tant del sector privat com de l'Administració pública, que representa uns 790.000 treballadors assalariats, permet descriure i quantificar amb detall la desigualtat salarial a Catalunya els anys 1995 i 2000.

En la recerca es calcula i descriu el comportament del salari per hora individual segons les diverses variables de la mostra i s'estudia l'impacte sobre les diferències de salari de factors com el sector econòmic on es treballa, la grandària de l'empresa, la categoria laboral, el nivell d'estudis assolit, l'edat, l'antiguitat, el fet de treballar a l'empresa privada o a l'Administració pública i, per acabar, el sexe. D'aquesta manera, hom pot avaluar com ha evolucionat la desigualtat, l'efecte de la temporalitat sobre els salaris, es-

brinar si hi ha comportaments discriminadors per raó de sexe, etc. Els resultats obtinguts són comparats amb els procedents d'altres estudis.

ÍNDEX: 1. Introducció: Objectius; Descripció i tractament de les dades. 2. La desigualtat salarial l'any 1995: Quantificació i Anàlisi per les diferents variables. 3. La desigualtat salarial l'any 2000: Projectió; Anàlisi per les diferents variables. 4. Conclusions: Factors de desigualtat; Comparació amb altres estudis; Mesures i polítiques. 5. Bibliografia. 6. Annexos. ■

El miratge intercultural. L'escola de Catalunya davant la diversitat cultural.

Jordi Garreta
(Universitat de Lleida)

El progressiu reconeixement de la diversitat cultural a nivell social i a les escoles ha comportat que cada vegada més es parli d'interculturalitat i educació intercultural. Com que aquest darrer enfocament sembla ser la fita de l'Administració educativa catalana, en aquest treball es van voler analitzar, a través dels docents dels nivells de primària i secundària obligatòria –concretament enquestant a 740 docents de 211 centres de Catalunya– els discursos i les pràctiques utilitzades per treballar la diversitat cultural.

Pel que fa a l'avaluació realitzada pels docents del que està fent l'Administració i de l'anàlisi del que estan fent els docents i de

les seves actituds, l'estudi defensa la idea que l'educació intercultural avui és més un miratge que no pas una realitat. Això sí, considerant que tot plegat és relativament «nou», afirma que sembla necessari esperonar –amb da-des– perquè aquest miratge no ralenti o impedeixi actuacions enèrgiques i globals.

ÍNDEX: I. Introducció. II. Diversitat cultural i escola. III. Espanya i Catalunya davant la diversitat cultural. IV. Actituds del professorat davant la diversitat cultural. V. El professorat i la família. VI. Conclusions: l'educació intercultural a Catalunya realitat o miratge? VII. Annex metodològic. VIII. Bibliografia. ■

Les migracions humanes

Seminari Interdisciplinari
Pere Roig Plans (coord.)

Els Objectius Generals de l'Ensenyament Secundari Obligatori (ESO) palesen, clarament, la necessitat d'endegar a les aules un aprenentatge interdisciplinari basat en un intens treball en equip del professorat. Però per motius que algun dia caldrà esbrinar, s'ha pogut constatar, després d'alguns anys d'aplicació de la LOGSE, la manca generalitzada d'aquesta metodologia de treball.

El dossier "Les migracions humanes" pretén demostrar que és possible la coordinació entre especialistes de totes les àrees curriculars de l'ESO, si es donen determinades condicions conjunturals. Està constituït, fonamentalment, per 39 fitxes de treball, de dues pàgines d'extensió mitjana, reparatides en sis capítols, o aspectes diferents del tema central. Les fitxes han estat escrites per especialistes en totes les àrees curriculars del segon cicle de l'ESO: Visual/Plàstica, Llengua, Ciències Socials, Tecnologia, etc. Com a conclusió del treball realit-

zat, el mateix equip interdisciplinari es planteja la publicació d'una col·lecció de quaderns de treball, dirigits a alumnes amb greus dificultats d'aprenentatge, de la franja 14/16 anys, amb l'intent que assoleixin determinats objectius bàsics i els corresponents continguts curriculars.

ÍNDEX: 1. Migrar és una activitat normal. 2. Els fluxos migratoris. 3. Diferents tipus d'immigrants. 4. Causes de les migracions. 5. El Tercer món. 6. Vivim en llibertat? ■

Participació i immigració als casc antic de Barcelona

Grup de Recerca Escenaris
de Participació Ciutadana
d'EcoConcern-Innovació Social

Aquesta recerca analitza articuladament temàtiques de tanta actualitat en l'arena politicosocial com poden ser la immigració, la ciutadania, la participació i la interculturalitat. Tot i que la recerca s'ha realitzat en un microescenari concret com és el Casc Antic de Barcelona i a partir de la informació produïda amb actors d'iniciativa social del barri, els seus resultats, conclusions i propostes són àmpliament extrapolables a altres realitats urbanes actuals. De l'estudi se'n dedueix, entre altres coses, que la multicausalitat i la superposició de variables són al darrera d'aspectes aparentment tan localitzats com la convivència, la cohesió social i la participació ciutadana en el Casc Antic de Barcelona. Un territori caracteritzat, almenys a primera vista, per ser un dels barris de la ciutat amb major densitat de població immigrada.

ÍNDEX: 1. Marc metodològic. 2. Anàlisi d'actors. 3. Anàlisi de xarxes. 4. Anàlisi per temes: immigració, participació, convivència, urbanisme. 5. Conclusions i propostes. ■

La solidaritat en moviment. Proposta d'una sistematització de models de solidaritat des de l'acció col·lectiva

Albert Terrones i Toni Verger

La solidaritat en moviment pretén oferir una visió crítica i complexa respecte quelcom tan abstracte i indefinit com pot arribar a ser el món de la solidaritat organitzat al voltant de la societat civil. La visió és crítica, en el sentit que la recerca aspira a una comprensió profunda de les dinàmiques i processos que actuen dins el món de la solidaritat, amb la intenció d'esdevenir una eina de reflexió i afavoridora de debat al ser portada a la praxis.

La idea que fonamenta inicialment la realització d'aquesta recerca és la de respondre a la pregunta de "per què en nom de la solidaritat es realitzen pràctiques i emeten discursos tan diversos i, fins i tot, contradictoris?". Veurem com entre els mecanismes que expliquen aquesta diversitat s'hi troben aquells de caire més micro (per això estudiem als actors col·lectius i individuals del moviment) i aquells més macro (motiu pel que ens centrarem en esferes socials que transcendeixen la de la pròpia societat civil). Per assolir part dels objectius s'ha dissenyat un artefacte metodològic que contempla diferents eixos d'anàlisi que envolten l'acció col·lectiva (marcs de significat, activitat, marc motivacional, organització interna, representació de la solidaritat i relacions externes) i que s'ha aplicat a 35 organitzacions amb fins solidaris de Catalunya.

ÍNDEX: 1. Marc teòric i metodològic. 2. Anàlisi dels discursos micro. 3. Proposta de models de solidaritat. 4. Anàlisi dels discursos macro. 5. Conclusions. 6. Epíleg: La solidaritat, en moviment? ■

FUNDACIÓ
Fundació
JAUME
Jaume
BOFILL
Bofill

El *Punt a la i* és un full que informa de les recerques que han estat promogudes per la Fundació Jaume Bofill. Totes les que s'hi inclouen es poden consultar a la nostra biblioteca dins dels horaris d'atenció al públic. En aquest full també s'indiquen tots aquells treballs dels quals se'n preveu la publicació.